archipel

maandblad JANUARI 1993
afgiftekantoor BRUGGE X

ver. uitgev. : M. Felix . Koningstraat 43A, 8400-Oostende

HET ARCHIPEL PROGRAMMA 92-93

vr 25 SEPTEMBER
architekt PHILIPPE SAMYN over eigen werk.

vr 16 OKTOBER

architekt W.J. NEUTELINGS (ROTTERDAM) over eigen werk

vr 13 NOVEMBER
voordracht JEF VAN DEN BROECK over stedebouwkundige projekten "ANTWERPEN - STAD AAN DE STROOM"

zat. 14 NOVEMBER
dagtrip ANTWERPEN - STAD AAN DE STROOM
lokaties stedebouwkundige projekten en recente architektuur

zat. 5 DECEMBER
BRUGGE OP NIEUWBOUW BETRAPT
een stadswandeling.

1993

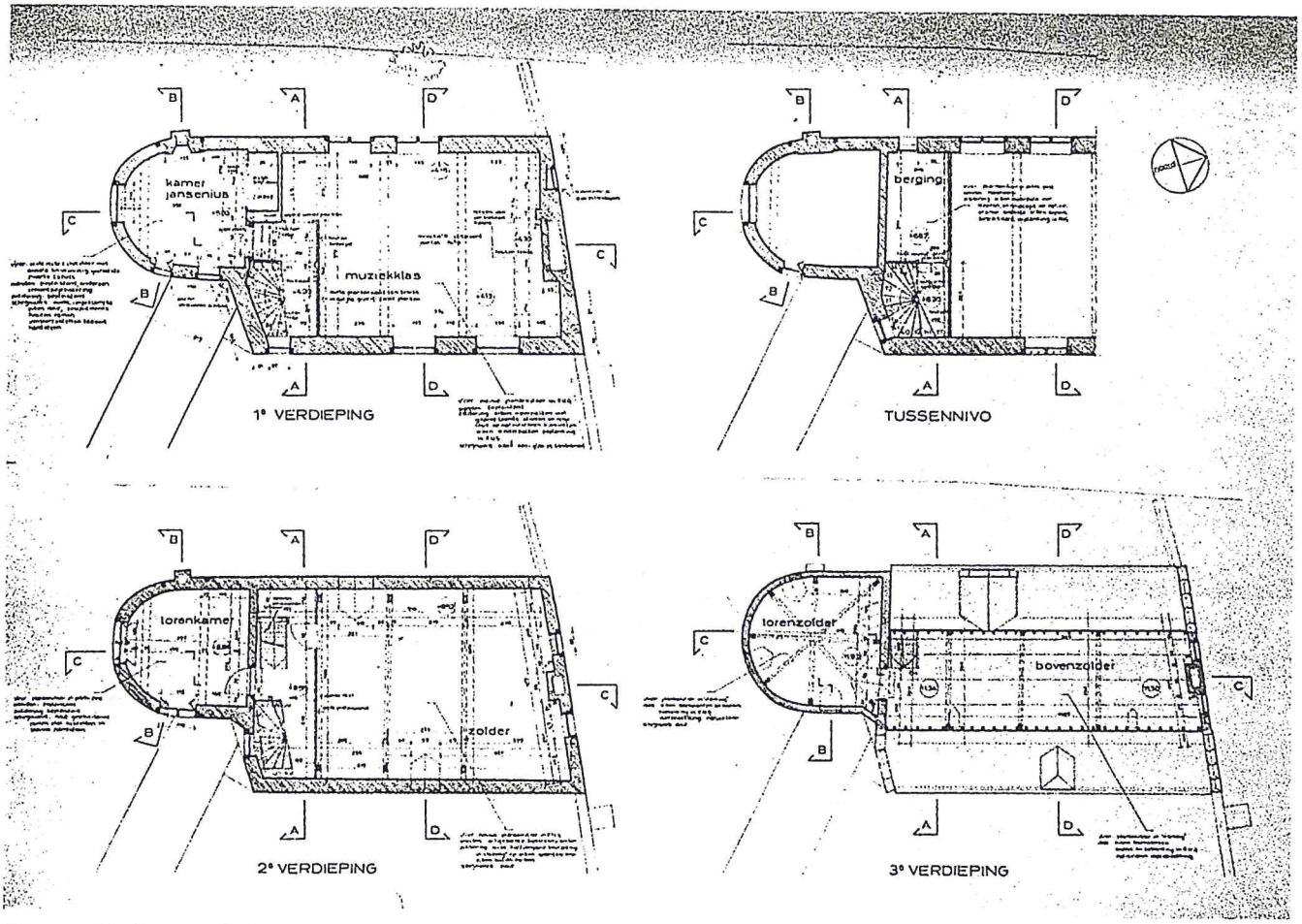
vr 22 JANUARI
temaavond RESTAURATIEPROJEKTEN
architekten Lantsoght en Vandenabeele, Van Herck, Van Meer tonen recent werk.
restauratieprojekten : Paribas Brugge, Janseniustoren Leuven, Waerdenhof Hasselt.
't Leerhuys, Groeninge 35, Brugge, om 20u.30 - Paribas om 19u.00

vr 19 FEBRUARI
temaavond INDUSTRIEBOUW
architekten Deceuninck, Coopman, Lefebure tonen recent werk.
't Leerhuys, Groeninge 35, Brugge - om 20u.30

vr 12 MAART
vr 18 APRIL voor deze twee data werden twee Nederlandse architektengroepen uitgenodigd die zeer uiteenlopende strekkingen binnen de Nederlandse architektuur vertegenwoordigen.

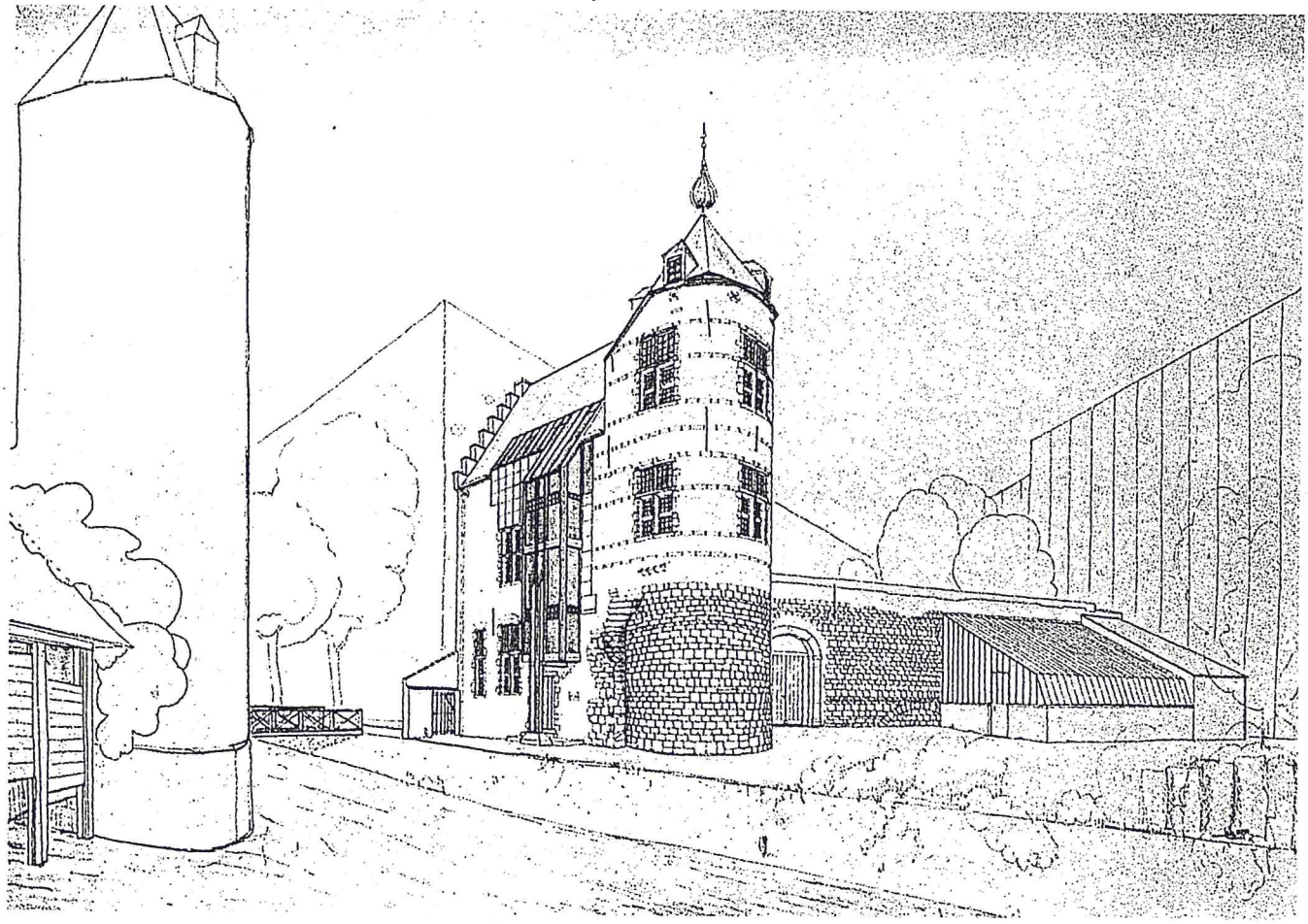
zo 16 - za 22 MEI
architektuurreis DENEMARKEN
Arthus . Jutland . Kolding . Odense . Fyn . Kopenhagen

zat 12 JUNI **dagtrip woningen A. DE GEYTER**
tuinen P. DEROOSE

Plattegronden bovenverdieping, tussenniveau, zolder en nokzolders; bestaande toestand (restauratieplan L. Van Herck)

Volumetekening nieuwe toestand (restauratieplan L. Van Herck)

vrijdag 22 januari
20u.30 't Leerhuys, Groeninge 35 . Brugge

TEMAAVOND : RESTAURATIEPROJEKTEN

met de architekten Lantsoght, Vandenabeele, Van Herck en Van Meer

vooraf 19u.00 - rondleiding in Paribas, Hoogstraat 4, Brugge

ARCHIPEL brengt op 22 januari een nieuw type voordrachtavond : drie case-studies gepresenteerd door drie architekten in het kader van een tema.
De eerste van die temaavonden is gewijd aan recente restauratieprojekten.
De drie case studies handelen over kreatieve restauraties waarbij de ontwerpers de opdracht kregen een monument te restaureren en het tegelijk een nieuwe funktie te geven waarvoor het nooit gediend heeft. Aan de sprekers werd gevraagd dit kreatief proces te beschrijven en ook andere recente projekten voor te stellen.

- architekten ARTHUR LANTSOGHT en GERY VANDENABEELE
  over de restauratie van Paribas te Brugge

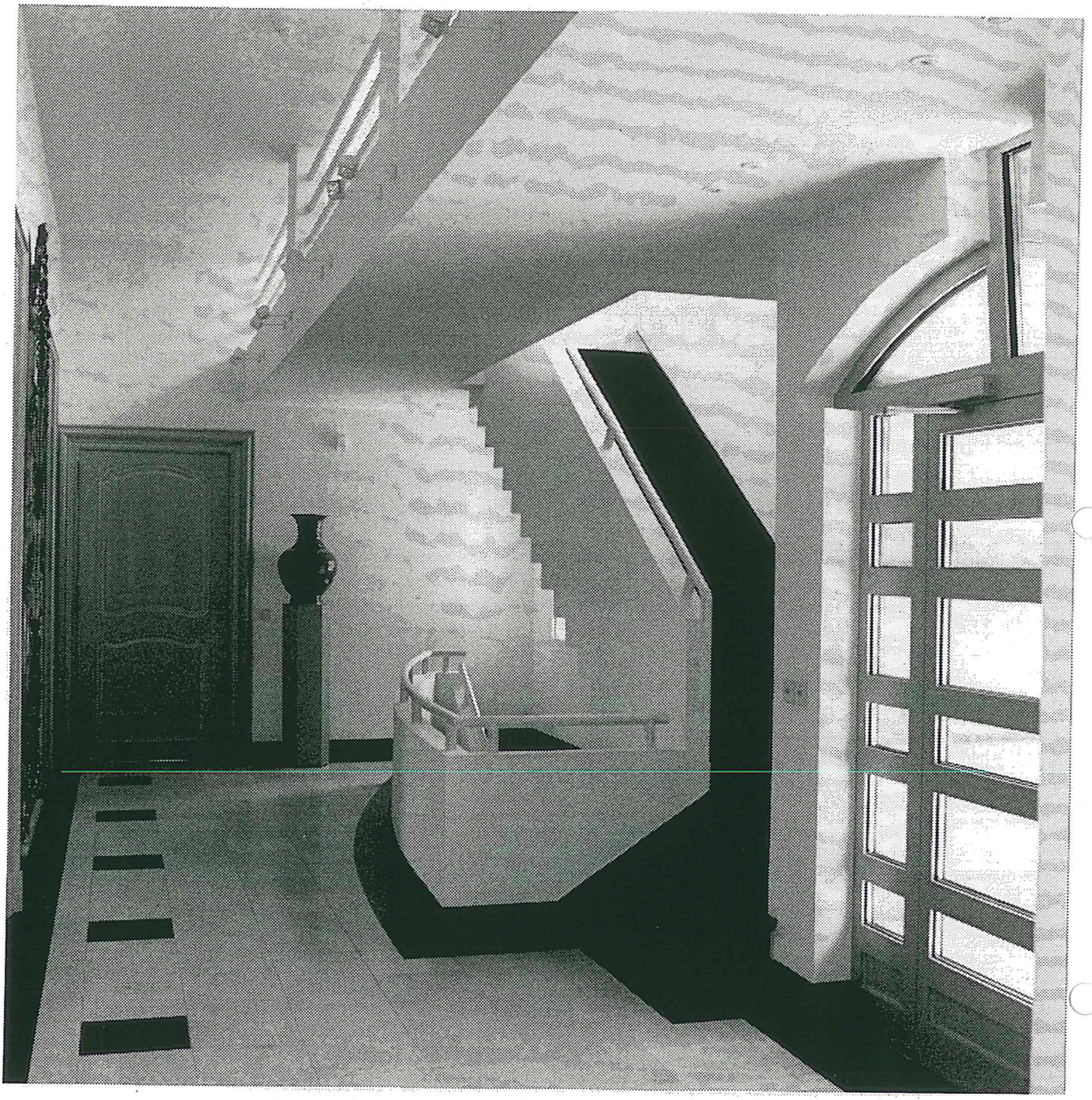
- ir.-architekt LUCAS VAN HERCK
  over de restauratie van de Janseniustoren te Leuven

- architekt HERMAN VAN MEER
  over de restauratie Stellingwerff-Waerdenhof te Hasselt.

Vooraf is er gelegenheid om de restauratie van de Paribas in Brugge te bezoeken.
Samenkomst : 19u.00 op de parking van Paribas, Hoogstraat 4 te Brugge (Brugge binnenrijden via de Kruispoort - Langestraat).
Men vindt Paribas met de auto door de Hoogstraat in te rijden en vóór het Burghotel (waar de straat een scherpe bocht naar rechts maakt, om aan te sluiten met de Mallebergplaats) links af te slaan tussen de twee paaltjes met beeltenis van stad Brugge. Rechts ziet men een smeedijzeren hekken, daar kunnen een vijftiental wagens geparkeerd worden.

De illustraties van Janseniustoren Leuven en Waerdenhof Hasselt zijn geput uit de uitvoerige artikels die "Monumenten & Landschappen" aan deze projekten heeft gewijd.

Janseniustoren - M & L maart-april 1987
Waerdenhof - M & L november-december 1990

ONDERWERP

Het onderwerp van deze bespreking is een gebouw gelegen in de hoogstraat 4 te 8000 Brugge. Het betreft een beschermd monument, zowel wat de gevels als wat de interieurs betreft.

ARCHITEKTEN

Arthur Lantsoght en Géry Vandenabeele, beiden architekten met een achtergrond van Sint-Lucas Gent en levend in de Brugse context

ORIGINE

Het gebouw werd opgericht in de jaren 1765 tot 1767. Het droeg de naam huis **De Caese** (De Casa) en was een onderdeel van het complex van het bestuur van het "Brugse Vrije" of de kasselrij rond Brugge.

BESCHRIJVING

Het gebouw was bij aanwerving door de opdrachtgever nagenoeg intakt gebleven. Het is een diepte huis (27 meter) welke gelegen is met zijn voorgevel aan de kop van een doodlopende straat en die met zijn achtergevel in het water staat. Het hoofd-volume telt twee verdiepingen van telkens vijf ruimtes gebouwd in enfillade. De vorenste en achterste salons zijn op beide verdiepingen geflankeerd langs beide zijden met anti-chambres, boudoirs en parloirs. Zo ontstaat een grondplan in een I- vorm. De kelders volgen de hoofdstruktuur, nl de centrale salons zijn onderkelderd in één ruimte met graatgewelven, de westzijde is onderkelderd met een tongewelf. Het hoofdgebouw wordt in de gevels zowel aan de voorkant als aan de achterkant beklemtoont met een middenrisaliet bekroond door een fronton. Het volledige interieur was bewaard gebleven met uitzondering van de bespanningen in textiel. Een grondig onderzoek van de verflagen bevestigde dat de originele lagen nog aanwezig waren.

OPDRACHT

De opdracht nl. de restauratie en hercon-ditionering van het gebouw, werd opgedragen door een bankinstelling waar "bankieren een kunst is". De opdrachtgever wenste de gevels en de interieurs zoveel mogelijk te bewaren. Gezien de bouwfysische toestand en de aanwezigheid van de merulius lacrimans werd een onderzoek gedaan naar de vochthuishouding van het gebouw. Aan de hand daarvan werden er uitgebreide werken uitgevoerd tot fysische gezondmaking van het gebouw.
Het programma eiste dat het gebouw twee funkties zou bezitten, nl. een bankfunktie (zonder loketten) en een ontvangstfunktie opgedeeld in twee benaderingen, nl de ontvangst van een kleine groep mensen en de organisatie van een grotere tentoonstelling. Deze laatste funktie moest onafhankelijk van de bank bereikbaar zijn, terwijl de twee hoofdfunkties totaal apart moesten kunnen funktioneren.

OPLOSSING

De oplossing bestond in het wegbreken van enkele parasitaire gebouwen, waardoor er een gat ontstond in de zijmuur. Hierdoor bereikt men onmiddellijk de centrale gang die alle ruimten met elkaar verbond. Dit gat werd ingevuld met een volume met een eigen gelaat waarin de lift centraal werd geplaatst en waarbij nog een tweede trap werd toegevoegd. Hierdoor kon de lift voor de twee funkties gebruikt worden en vulde de tweede trap de reeds bestaande houten trap vooraan aan. De overloop van de nieuwe trap werd gebruikt om een gallerij te maken met schitterend uitzicht op Brugge.

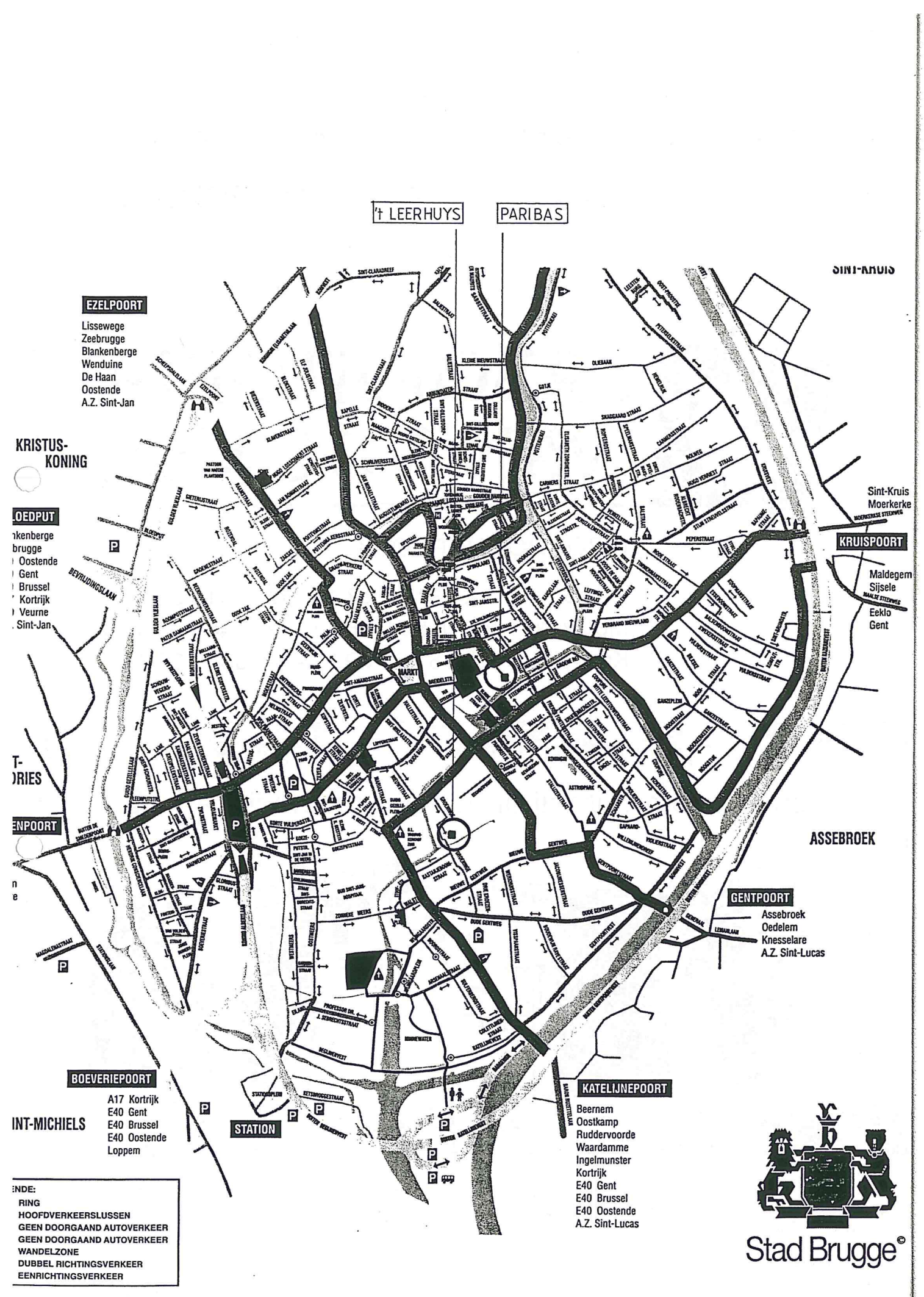
Verder werden alle historische elementen die nog aanwezig waren zeer nauwgezet hersteld of hier en daar aangevuld. Een kleur-onderzoek maakte mogelijk de kleuren van de 18de eeuw te rekonstrueren. Voor de ontbrekende textielbespanningen werd uiteindelijk besloten om gedrukte indiennes te gebruiken, die het dichtst aansluiten bij de ter plaatse beschilderde canvas die waarschijnlijk in de 18de eeuw gebruikt werd.

De gevel aan de buitenzijde toont nu heel duidelijk de opties die genomen zijn. De materiaalkeuze (natuursteen en aluminium ramen) werd genomen om een duidelijk onderscheid te maken tussen oud en nieuw. De oude gevels zijn namelijk in baksteen of stucco. De taal van de gevel verwijst naar het bestaande gebouw

Ook de parking buiten werd als één geheel aangelegd op de grond van de opdrachtgever als op de grond van de gebuur, stad Brugge. De niveau's sluiten dicht aan bij de verschillende niveaus van het terrein bij de oprichting van de verschillende omliggende vleugels.
Interressant is dat door deze ingrijpende omgevingswerken een deel van de cirkulatieproblemen opgelost werd, daardoor was de stad Brugge in staat een re-naissancegalerij open te werken.

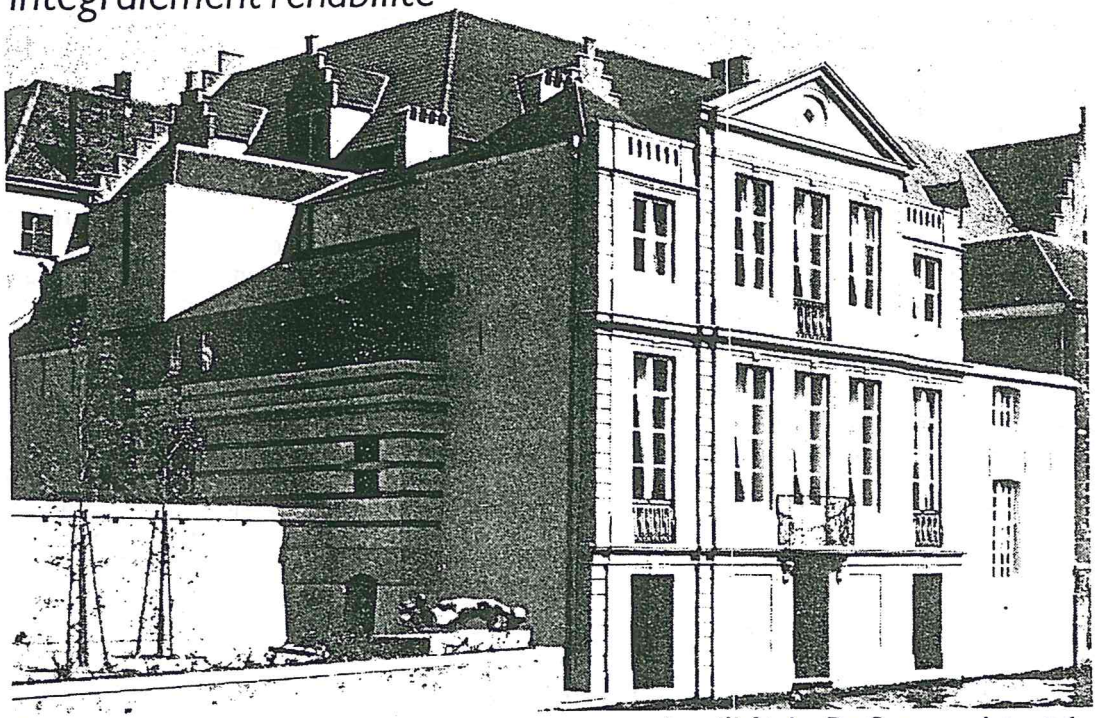
Géry Vandenabeele,

't LEERHUYS
PARIBAS
EZELPOORT
Lissewege
Zeebrugge
Blankenberge
Wenduine
De Haan
Oostende
A.Z. Sint-Jan
KRISTUS-
KONING
OEDPUT
nkenberge
brugge
Oostende
Gent
Brussel
Kortrijk
Veurne
. Sint-Jan
T-
ORIES
ENPOORT
INT-MICHIELS
BOEVERIEPOORT
A17 Kortrijk
E40 Gent
E40 Brussel
E40 Oostende
Loppem
STATION
KATELIJNEPOORT
Beernem
Oostkamp
Ruddervoorde
Waardamme
Ingelmunster
Kortrijk
E40 Gent
E40 Brussel
E40 Oostende
A.Z. Sint-Lucas
GENTPOORT
Assebroek
Oedelem
Knesselare
A.Z. Sint-Lucas
ASSEBROEK
KRUISPOORT
Sint-Kruis
Moerkerke
Maldegem
Sijsele
Eeklo
Gent
SINT-KRUIS
MARKT
BEVRIJDINGSLAAN
ENDE:
RING
HOOFDVERKEERSLUSSEN
GEEN DOORGAAND AUTOVERKEER
GEEN DOORGAAND AUTOVERKEER
WANDELZONE
DUBBEL RICHTINGSVERKEER
EENRICHTINGSVERKEER
Stad Brugge©

Le Trésor du Franc de Bruges restauré après trois ans d'efforts

Le cadre historique de la maison «De Caese» a été intégralement réhabilité

Paribas n'a pas lésiné sur les moyens pour mettre en valeur l'hôtel « De Caese », datant de 1765. (PG)

A partir du rachat, en 1950, et de la restauration de l'hôtel Osterrieth à Anvers, à l'initiative de Maurice Naessens, Paribas-Belgique s'est inscrit dans une logique de réhabilitation monumentale qui lui vaut sa carte de visite, « l'art de la banque ». Depuis lors, Paribas Belgique s'est constitué un patrimoine culturel exceptionnel en mettant en valeur divers monuments transformés en sièges ou succursales à Malines, Tournai, Tirlemont, Liège, Gand ou Lierre.

La prolifération dans le secteur financier de cette forme de « mécénat » n'a pas retenu Paribas sur sa lancée, surtout qu'il manquait encore à son tableau un élément majeur du monument urbain par excellence : Bruges. Après trois ans d'efforts et de patientes recherches historiques, cette lacune vient d'être comblée à travers la mise en valeur de l'hôtel « De Caese », partie intégrante des édifices historiques du « Franc de Bruges » entre la place du Bourg et le célèbre quai Vert.

TRESORERIE. Cet immeuble brugeois datant de 1765 fit partie en 1938 de la première vague de classements avec la cathédrale St-Sauveur, la basilique du Saint-Sang, l'église Notre-Dame et l'hôtel de ville, ce qui ne put empêcher sa dégradation. Supprimé par la Révolution française comme trésorerie du « Franc de Bruges », utilisé jusqu'à une époque récente par la police judiciaire ments servait de palais de justice, « De Caese » se trouvait au moment de sa vente à Paribas rongé par la mérule, nécessitant une remise à neuf.

Les architectes ont néanmoins réussi à sauver l'édifice dans ses moindres nuances, permettant au décorateur argentin Mannus Mito de reconstituer toutes les pièces comme au XVIIIe siècle. Autour de l'escalier original en chêne de Judocus Faulte, il a revêtu les murs comme jadis, avec des tissus créés chez Braquenié, à Paris, selon des rouleaux d'époque. Les mêmes techniques anciennes ont été appliquées pour refaire boiseries et stucs, alors que tous les espaces, qu'ils soient salons d'apparat ou bureaux, ont été pourvus de meubles anciens.

Parmi les pièces maîtresses figure un lustre formé de 1.300 cristaux. Son seul accrochage au plafond a requis six heures de travail. Dans le même salon qui donne sur les canaux de Bruges sont accrochés des dessus de porte peints par l'artiste local Gaeremyn. Ces œuvres achetées chez Drouot proviennent d'une demeure gantoise.

REUSSITE. On ne pourra reprocher aux architectes Arthur Lansoght et Gery Vandenabeele de s'être réfugiés dans le passé. L'intégration d'un ascenseur et d'une cage d'escalier à la façade latérale, dans un des sites les plus fragiles de Bruges, est une réussite qui sera totale avec un peu de patine et une cés. La belle « Niobe » de Permeke, étendue sur le quai, n'a pas de raison de pleurer.

Par les moyens mis en œuvre, la restauration de la maison « De Caese » à Bruges dépasse largement le poids de l'agence locale de Paribas, qui dépend du siège provincial établi à Courtrai. Mais dans la plus célèbre de nos cités historiques, « l'art de la banque » valait bien cet effort, illustré par la forme du comptoir dont la discrétion dans le vestibule est une prouesse technique.

F.de C.

ONDERWERP

De rehabillitatie van het huis Stellingwerff-Waerdenhof te Hasselt, op de hoek van de Maastrichter- en Guido Gezellestraat, beschermd als monument.

ARCHITEKT

Herman van Meer, architekt, woonachtig te Hasselt.

ORIGINE

Het huis is één van de weinige nog resterende patriciërswoningen die in Hasselt bewaard zijn. Het gebouw bestaat uit twee panden nl. het 17de-eeuws Waerdenhof en het 19de-eeuwse Stellingwerff. Bij de bouw van Stellingwerff werd geen rekening gehouden met de bestaande niveau's van Waerdenhoff.

BESCHRIJVING

Van het Waerdenhof resteren enkel de oostelijke en zuidelijke vleugel waarvan de gevels in de achttiende eeuw aangepast werden naar de classicistische mode. De zijgevels en de zuidelijke tuingevel waren intact. Inwendig zijn de niveaus eerder laag en zijn de interieurs met enkele uitzonderingen sober. In de 19de-eeuw werden er enkele storende verbouwingen in uitgevoerd. De noordelijke vleugel van het originele Waerdenhof werd in 1856 vervangen door een Palazzo, nl huis Stellingwerff, bouwheer een jeneverbaron. Het huis is sterk vertikaal met zeer hoge kamers welke gelegen zijn rond een centrale gang. In 1926 vestigde de tekenacademie zich in het complex en daardoor werd enkel het karakter van het gebouw behouden op de benedenverdieping.

OPDRACHT

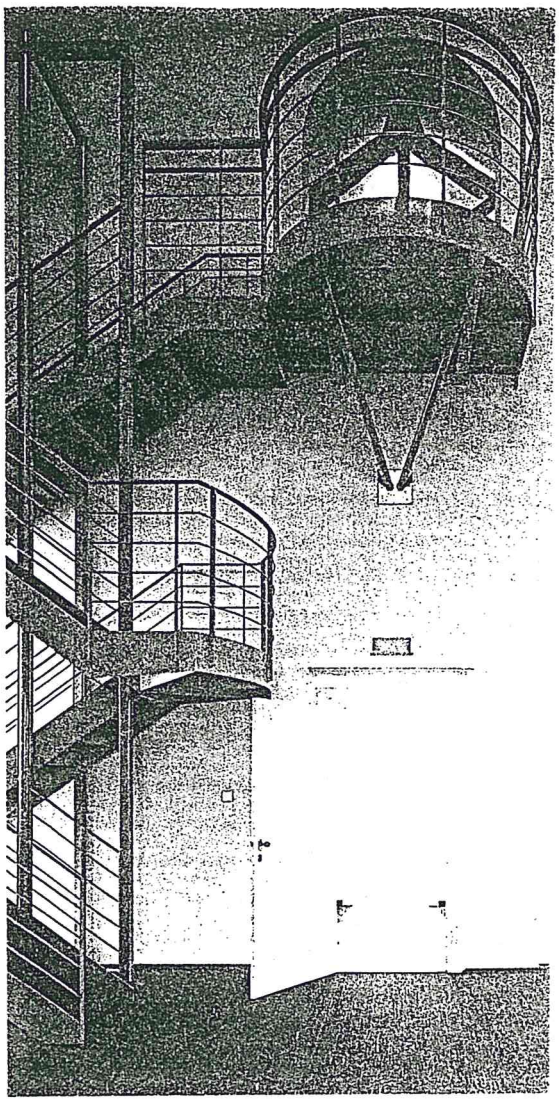
Het stadsbestuur van Hasselt beslistte het gebouw te restaureren en te bestemmen als stadsmuseum. De problemen die opgelost moesten worden stelden zich op drie vlakken. Ten eerste was er een probleem van stedelijke context. Het huis Stellingwerf was oorspronkelijk gelegen naast lagere woningen. In 1926 werd een nieuwe straat door de privétuin getrokken. Hierdoor werd niet alleen de intimiteit van de tuin verknoeid maar kwam de blinde zijgevel van het huis op een straathoek. Een tweede probleem was het verbinden van de twee totaal verschillende niveaus van de twee huizen. Verder moesten nog veel technische problemen opgelost worden.

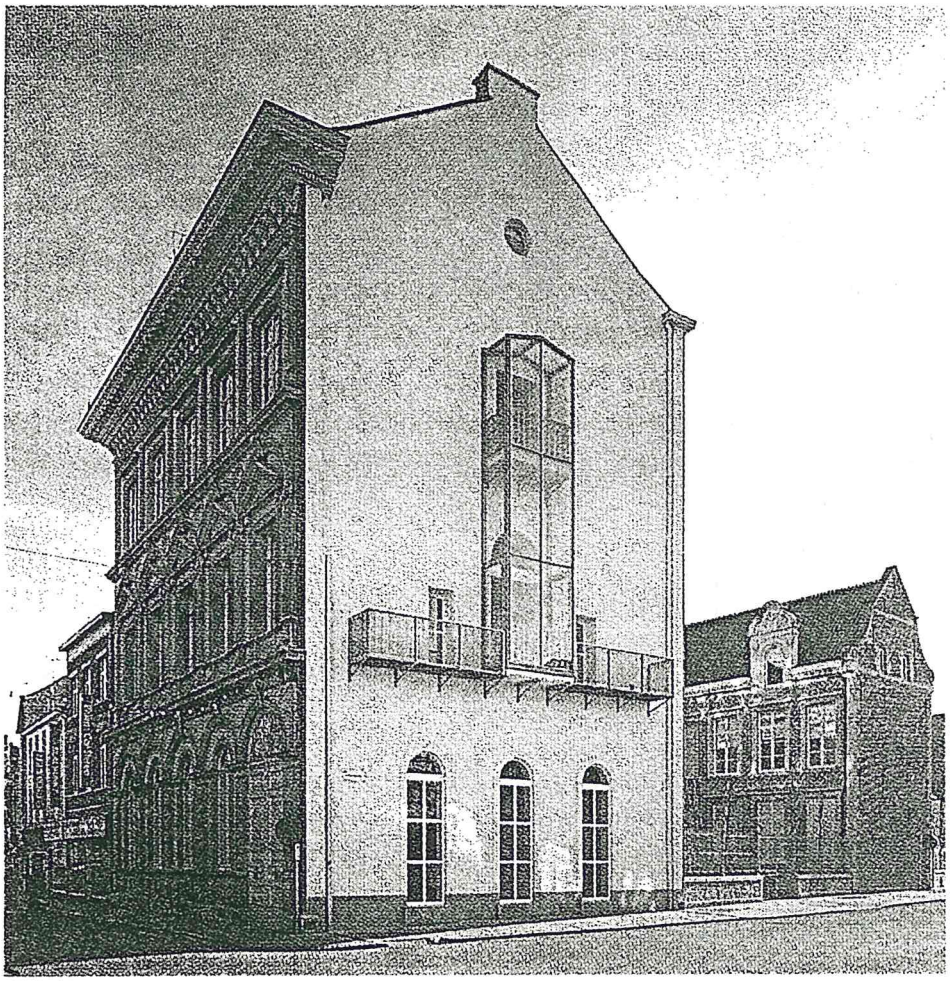
OPLOSSING

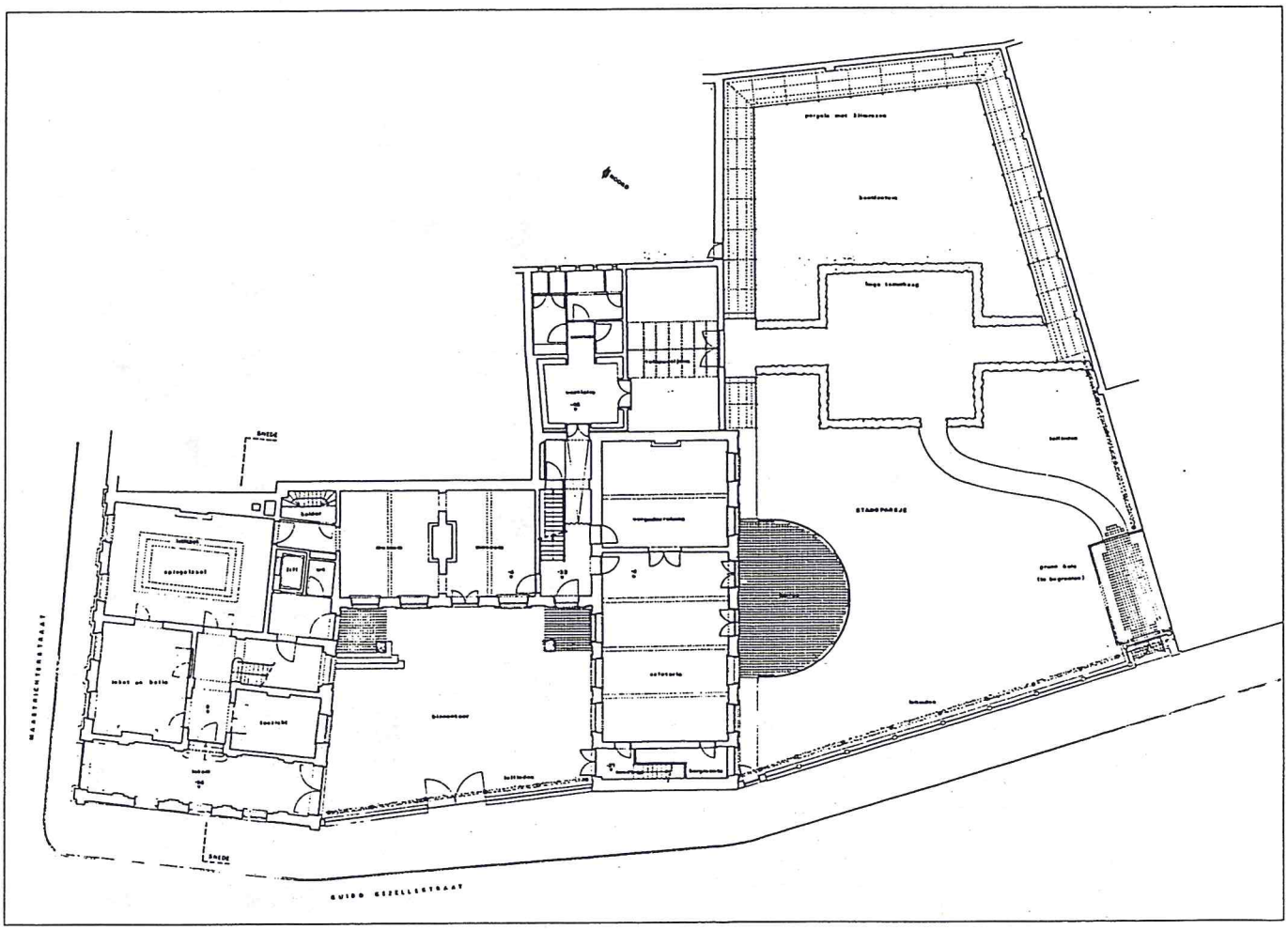
Bij de restauratie werden alleen deze elementen in oorspronkelijke staat hersteld die om technische redenen of om hun kenmerkende aankleding noodzakelijk waren. Er waren meerdere impulsen nodig om het gebouw tot museum te integreren en een vernieuwd beeld te schenken. De nieuwe ingrepen werden op hedendaagse wijze uitgevoerd en kregen als dusdanig een eigen vorm. Toch werd de vorm ondergeschikt gesteld aan de eigenheid van het gebouw.

Er werd gepoogd om de storende blindgevel een nieuw gezicht te geven, waardoor deze gevel meer een samengang zou vormen met het stadsbeeld. Door het aanbrengen van een erker werd het gebouw van binnen opengetrokken.

Ook door aankleding van de binnentuinen met linden poogt men het straatbeeld van de Guido Gezellestraat te vervolledigen. Daar waar de normale woningrij aanzet werd tegen de blinde gevel een groen huis gebouwd, nl een bespannen metalen constructie die met klimplanten moet begroeien. Dit portaaltje geeft toegang tot de tuin die nu een funktie van stadspark krijgt.

Plan van het gelijkvloers, nieuwe toestand.

ONDERWERP

Restauratie van de Janseniustoren te Leuven, beschermd monument en eigendom van de v.z.w. Dochters van Maria, gelegen in het Paridaensinstituut.

ARCHITEKTEN

A. Impens en L. Van Herck, beiden ingenieur architekt en woonachtig te Leuven.

ORIGINE

Het gebouw maakt deel uit van de omwalling van Leuven uit het midden van de 12de eeuw. Het betreft hier de oostelijke hoektoren van de waterpoort op de Dijle.

BESCHRIJVING

Het gebouw bestaat uit een toren met op elke verdieping een torenkamer en een aanleunend breedhuis van twee verdiepingen met zolder. De onderbouw is in Gobertange- en Balegemsteen opgetrokken, de bovenbouw in bak- en zandsteenstijl met kruiskozijnen. Niveaus van toren en huis liggen niet op de zelfde hoogte. Het huis werd gebouwd rond 1655, de toren rond 1618. In het huis is een interieur aanwezig die zou dateren uit de tijd van Jansenius. Verder waren er nog verscheidene interieur elementen aanwezig.

OPDRACHT

De architekten waren belast met de opdracht het gebouw opnieuw gezond te maken, daarbij dienden de kamers alsook de zolders gebruikt te worden als klaslokalen. Daarbij primeerde voor de toren de documentaire waarde die verbonden wordt met de figuur van Jansenius, terwijl het breedhuis eerder dienstig was voor de leslokalen.
Het grote probleem was de bestaande bochtige trap met kleine bordessen. Ook de lokalen waar les moest gegeven worden hadden hun eigen eisen, waarbij niet mocht geraakt worden aan de historische interieur elementen.

OPLOSSING

De oplossing bestond erin een nieuwe trap te voorzien gesitueerd in een erker van metaal en glas, waarbij de bestaande moerbalken konden blijven staan, opgevangen door een I-profiel. De bordessen lopen immers buiten het gebouw om rond de moerbalken. De trap is geplaatst tussen toren en breedhuis zodat de twee funkties gescheiden konden worden. De nieuwe trap bood ook de mogelijkheid om de zolder te gebruiken. De ingreep is duidelijk afleesbaar en uitgevoerd in een uitgesproken vormgeving. De trap en het trappenhuis werden zo open mogelijk gehouden. De erker vormt een breuk tussen de toren en het huis maar maakt mogelijk kontakt te houden met de context waarin het geheel zich bevind, nl een tweede toren, de Dijle en de sluis. Voor het aanbrengen van deze erkers moesten enkele vensters opgeofferd worden, toch werd de aanzet van deze ramen behouden zodat ze nog af te lezen zijn. Rechts van de erker werd de naad, parallel met de toren scherp afgesneden maar links er van waaiert de breuklijn tussen nieuw en oud uit tot over de gehele breedte van de daklichten op de zolderverdieping.

Het monument had lange tijd leeg gestaan en was nagenoeg onbruikbaar geworden. Door het aanbrengen van een nieuw cirkulatiepatroon, de manier waarop het gebeurt is het letterlijk opensnijden van het gebouw, maakt het gebouw terug bruikbaar en zorgt voor de redding van het geheel als monument. Toch lijkt deze handelswijze voor een historisch monument niet voor de hand liggend maar toch goed doordacht.

